

מבוא לירושלים בימי דוד (ב) /

הבחירה הא-לוהית בירושלים

כזכור, בשיעור הקודם דינקנו מן הניסוח בספר מלכים כי ה' בחר במלך, והמלך הוא הבוחר בעיר, בעוד שהניסוח בדברי הימים מדגיש את הבחירה הא-לוהית במלך ובעיר גם יחד.

נושא הבחירה בעיר חוזר ועולה בתפילת שלמה:

כי יצא עמך למלחמה על איבו בדרך אשר תשלחם והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת בה והבית אשר בנתי לשמך (מל"א ח', מד; מקבילה בדה"ב ו', לד).

ושבו אליך בכל לבבם ובכל נפשם בארץ איביהם אשר שבו אתם והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בנתי לשמך (מל"א ח', מח; מקבילה בדה"ב ו', לח).

הבחירה בירושלים (ובדוד) שבה ועולה בדברי ה' לשלמה על קריעת הממלכה בגלל חטא הבמות לעבודה זרה, כנימוק להשארת שבט אחד תחת עול מלכות בית דוד:

רק את כל הממלכה לא אקרע שבט אחד אתן לבנך למען דוד עבדי ולמען ירושלים אשר בחרתי (מל"א י"א, ג).

ובאותו הקשר בדו-שיח בין אחיה השילוני לירבעם:

והשבט האחד יהיה לו למען עבדי דוד ולמען ירושלים העיר אשר בחרתי בה מכל שבטי ישראל... ולא אקח את כל הממלכה מידו כי נשיא אֶשְׁתַּנּוּ כל ימי חייו למען דוד עבדי אשר בחרתי אתו אשר שמר מצותי וחקתי. ולקחתי המלוכה מיד בנו ונתתיה לך את עשרת השבטים. ולבנו אתן שבט אחד למען היות ניר לדוד עבדי כל הימים לפני בירושלים העיר אשר בחרתי לי לשום שמי שם (מל"א י"א, לב-לו).²

ב. אזכורים נוספים של בחירת ירושלים

מעניין לבחון באילו הקשרים חוזר הכתוב ומזכיר את בחירת ירושלים לאחר ימי שלמה:

1. בספר מלכים נאמר על רחבעם:

ורחבעם... מלך בירושלים העיר אשר בחר ה' לשום את שמו שם (מל"א י"ד, כא; מקבילה בדה"ב ו', יז).

נראה שהדגשת בחירת העיר בהקשר של המלך שבו נתקיימה נבואת פילוג הממלכה דומה לאזכורה בנבואת אחיה לירבעם על דבר זה.

לאחר שעסקנו בשני השיעורים הקודמים בתהליך בחירת ירושלים והמקדש, ברצוננו להבהיר בשיעור זה את משמעות הבחירה הא-לוהית בימי שלמה. כפי שהזכרנו בשיעור הקודם, הבחירה הא-לוהית השלמה בירושלים מתרחשת בימי שלמה, לאחר בניין בית ה' ובית המלך וחנוכותיהם, בניין המילוא שיחבר בין העיר ובית ה', והקפת ירושלים בחומה הכוללת את העיר, בית המלך, המילוא ובית ה'.

בחירה זו היא בעצם קיום דברי התורה על "המקום אשר יבחר ה'". כבר הדגשנו בעבר (שיעור 12, "המקום אשר יבחר ה'") כי "המקום" הוא העיר והמקדש גם יחד, והחידוש שבבחירה זו הוא אפוא שה' אינו בוחר רק במקום המקודש אלא גם בעיר; כרגיל העיר היא מקום של חיי חולין רגילים, וייחודה של העיר הנבחרת, שהיא בנויה סביב המקדש והוא מטביע את חותמו על צביונה.¹

א. הראיות לבחירה בימי שלמה

כפי שראינו בשיעור הקודם, בחירת העיר מוזכרת לראשונה בלשון עבר על ידי שלמה, לאחר חנוכת בית ה' ובית המלך:

מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ואבחר בדוד להיות על עמי ישראל (מל"א ח', טז).

ובניסוח מלא יותר במקבילה בדברי הימים:

מן היום אשר הוצאתי את עמי מארץ מצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ולא בחרתי באיש להיות נגיד על עמי ישראל. ואבחר בירושלים להיות שמי שם ואבחר בדוד להיות על עמי ישראל (דה"ב ו', ה-ו).

1 לפי המשנה במסכת כלים (פ"א מ"ח) קדושתה של העיר – של האזור שלפנים מן החומה – היא שאוכלים בה קודשים קלים ומעשר שני, דהיינו: היא מהווה מעין הרחבה של המקדש. ראוי להזכיר בהקשר זה כי בכמה מקומות בפירוש המשניות מבאר הרמב"ם את המילה "מקדש" כמתייחסת לירושלים כולה. במעשר שני פ"ג מ"ד כתב הרמב"ם על המשנה "פירות בירושלים ומעות במדינה" כך: "מדינה נקרא כל מקום מערי ארץ ישראל חוץ מירושלים". והנה, במקומות אחרים, שבהם מבחינה המשנה בין "מקדש" ל"מדינה" (ולא בין "ירושלים" ל"מדינה") מפרש הרמב"ם באופן דומה. כך למשל כתוב בסוכה פ"ג מ"י "בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד", ומבאר הרמב"ם כי "מדינה היא שאר ארץ ישראל חוץ מירושלים; וכבר ביארנו זה במסכת מעשר שני"; נמצא, לפי פירושו, שהמשנה כינתה בשם "מקדש" את ירושלים כולה. וראה גם פירושו לשקלים פ"א מ"ג ולראש השנה פ"ד מ"א.

2 כפי שהערנו בשיעור הקודם, הדגש על בחירת ירושלים בהקשר זה אינו מקרי, והוא נועד לשלול את האפשרות שפילוג הממלכה יגרור גם פילוג של מקום המקדש.

ג. בחירת ירושלים – בחירה נצחית

ההבטחה על נצחיותה של ירושלים מבוססת על כמה וכמה פסוקים. במזמור ע"ח, בהמשך לפסוקים שצוטטו ממנו לעיל, נאמר:

ויבן כמו רמים מקדשו, כארץ יסדה לעולם

(תהילים ע"ח, ט).

ובפסוק שכבר ראינו ממזמור קל"ב:

זאת מנוחתי עדי עד פה אֶשֶׁב כי אֶתִּיקָה (שם קל"ב, יד).

שלמה עצמו אומר בתפילתו:

בְּנֵה בְּנֵיתִי בֵּית זָבַל לָךְ מְכוּן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים (מל"א ח', ג).

ולאחר חנוכת הבית נראה ה' לשלמה ואומר לו:

ועתה בחרתי והקדשתי את הבית הזה להיות שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים (דה"ב י"ז, טז).

ועל כתוב זה נסמך רבי אלעזר באמרו כי "לא זזה השכינה מתוך ההיכל" גם לאחר החורבן (שמות רבה ב). בדומה לכך דורש מדרש אחר על הפסוק "הנה זה עומד אחר כתלנו" (שיר השירים ב, ט): "אחר כותל מערבי של בית המקדש, למה? שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם" (שיר השירים רבה פרשה ב).

נסיים בדברי המפרשים על הפסוקים במזמור ס"ח:

הר א-להים הר בשן הר גבננים הר בשן. למה תרצדון הרים גבננים, ההר חמד א-להים לשבתו, אף ה' ישפן לנצח. רכב א-להים רבתיים אלפי שנאן א-דני במ סיני בקדש (תהילים ס"ח, טז-יח).

רש"י (שם, יז ד"ה למה תרצדון הרים גבננים) מבאר:

...עוד יאמר להם: 'למה תרצדון הרים גבננים' – למה תארובון אתם ההרים גבננים הגבוהים להשחית את ההר אשר חמד א-להים לשבתו, לשרות עליו שכינה, הוא הר הבית? אף הוא לנצח ישכון שם, קדושתו קדושת עולם, משנבחר לשבתו לא שרתה שכינה במקום אחר.

וברד"ק שם:

יש מפרשים 'תרצדון' כמו 'תרקדון', כלומר: מה תשבחו עצמכם? אין אתם נחשבים לכלום כנגד ההר שחמד א-להים לשבתו, והוא הר הבית, שבו בית המקדש, בו יראה הכבוד תמיד, כי הנה כל הארץ שלטה בהם יד האויב, ועל ירושלים אומר 'לא יורה שם חץ' (מל"ב י"ט, לב; ישעיהו ל"ז, ג). ואמר 'אף ה' ישכון לנצח', לפי שבהר סיני לא ישכון לנצח.

מכל המקורות הללו יוצא כי קדושת ירושלים היא קדושה נצחית. לקביעה זו יש משמעות מחשבתית ומשמעות הלכתית גם יחד.

1. המשמעות המחשבתית: ירושלים כ"מנוחה"

המשמעות המרכזית שמייחסים חז"ל לנצחיותה של בחירת ירושלים הוא היותה "מנוחה", כדברי הכתוב:

לאיך גיסא מוזכרת בחירת העיר אצל מנשה, בתיאור שימת הפסל במקדש:

וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר אמר ה' אל דוד ואל שלמה בנו: בבית הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעולם

(מל"ב כ"א, ז; מקבילה בדה"ב ל"ג, ז).

וכמו כן היא מוזכרת בנבואה המפורשת הראשונה על מאיסת העיר – דהיינו, על הסרתה של בחירה זו – בגלל חטאי מנשה:

ויאמר ה' גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסרתי את ישראל ומאסתי את העיר הזאת אשר בחרתי את ירושלים ואת הבית אשר אמרתי יהיה שמי שם

(מל"ב כ"ג, כז).

2. בתהלים מוזכר העניין בשני מקומות. כאן מדברים הכתובים על בחירת ציון או הר ציון (אולי לשון פיוטית). במסגרת הסקירה ההיסטורית הרחבה שבמזמור ע"ח מעמיד הכתוב את בחירת ירושלים אל מול מאיסת שילה:

וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר, ויבחר את שבט יהודה את הר ציון אשר אהב (תהילים ע"ח, סז-סח).³

במזמור קל"ב, המתאר הן את געגועי דוד לבניין הבית הן את הבחירה הא-לוהית, נאמר:

כי בחר ה' בציון אָנָה למושב לו: זאת מנוחתי עדי עד פה אֶשֶׁב כי אֶתִּיקָה (שם קל"ב, יג-יד).

3. בימי בית שני מדגיש הנביא זכריה מאוד את בחירתה המחודשת של העיר לאחר מאיסתה בימי מנשה:

לכן כה אמר ה': שבת ירושלים ברחמים, ביתי יִבְנֶה בה נָאָם ה' צב-אות וקו יִנָּטָה על ירושלים. עוד קרא לאמר, כה אמר ה' צב-אות: עוד תִּפּוֹצְצָנָה עָרֵי מְטוּב ונָחֵם ה' עוד את ציון ובחר עוד בירושלם (זכריה א', טז-יז).

ונחל ה' את יהודה חלקו על אדמת הקדש ובחר עוד בירושלם (שם ב, טז).

ויאמר ה' אל השטן: יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הַבְּחֵר בירושלם הלוא זה אוד מִצַּל מאש (שם ג', ב).

הביטוי "ובחר עוד" מציין בחירת המשך, בחירה מחודשת.

לסיכום: ראינו את האזכורים המפורשים העיקריים של הבחירה הא-לוהית בירושלים. ראשיתם בימי שלמה, עם הפיכת העיר לעיר מקדש; בימי רחבעם שבה הבחירה והודגשה עם ראשית קיומה של הנבואה על פילוג הממלכה; בימי מנשה הוסרה הבחירה בבשורה על חורבן העיר והמקדש; ועם ראשיתה של שיבת ציון ובניין הבית השני נתחדשה הבחירה בעיר.

3 שים לב שהכתוב מחבר כאן בין עניין השלטון (שבט אפרים מול שבט יהודה) ובין מקום הפולחן (אוהל יוסף מול הר ציון). בהמשך נתייחס בע"ה לזיקה המהותית הזאת בין מקום השלטון למקום הפולחן.

לסיום נציין מדרש מפתיע, הקושר בין המנוחה הנצחית בירושלים ובין השמחה הנצחית של הקב"ה בצדקה ובמשפט שעושים בני ישראל:

בזמן שישראל עושין צדקה ומשפט הקב"ה שמח בהם, מגיד ששמחתו עד סוף כל הדורות, שנאמר 'כי בחר ה' בציון' ואומר 'זאת מנוחתי עדי עד' (אליהו רבה פרק יח).

וכבר עמדנו על משמעותו של מדרש זה בשיעור "ירושלים עיר הצדק" (שיעור 6 הערה 11).⁴

כאמור, הבחירה הא-לוהית בירושלים התממשה בימי שלמה, המכונה כידוע "איש מנוחה" (דה"א כ"ב, ט); איש מנוחה יבנה בית מנוחה במקום מנוחת ה' עדי עד לאחר הנחה מן האויבים.

2. המשמעויות ההלכתיות

כדרכנו, ננסה להראות גם כאן את הקשר בין ההיבט המחשבתי ובין ההיבט ההלכתי. נביא את הדברים מן הרמב"ם, שהתייחס לסוגיה זו בהרחבה. בפירושו על המשנה "באו לירושלים – נאסרו הבמות, ולא היה להן היתר, והיא היתה נחלה" (זבחים פ"ד מ"ח) אומר הרמב"ם:

קרא את ירושלים 'נחלה'⁵ בגלל קביעות קדושתה וקיומה לעולם ועליה אמר הנביא 'ונחלתו לא יעזב' (תהילים צ"ד, יד), לפי שכבר אמר בתחלת הענין כי ה' בחר את ירושלים לשכינתו ובחר את ישראל לו יתעלה סגולה, ואמר אחר כך כי ה' לא יטוש את האומה הזו אשר בחר לנחלתו ולא אותו המקום אשר בחרו, והוא אמרו 'כי בחר ה' בציון אֹהֶל לְמוֹשֶׁה לו' (שם קל"ב, ג), 'כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגלתו' (שם קל"ה, ד), 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזב' (שם צ"ד, יד). וכבר גָּאֵר נצחיות קדושתה ואמר 'זאת מנוחתי עדי עד' (שם קל"ב, יד).

הרמב"ם מתייחס לנצחיות של קדושת המקום, ומשמע ממנו שיש קשר משמעותי בין בחירה לקדושה. ומעניינת בהקשר זה

כי בחר ה' בציון אֹהֶל לְמוֹשֶׁה לו: זאת מנוחתי עדי עד פה אֶשֶׁב כִּי אֹתִיָּהּ (שם קל"ב, יג-יד).

כמה וכמה מדרשים מתייחסים לפסוק זה. כך, למשל, מבאר רבי שמעון על פיו את הפסוק "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" (דברים י"ב, ט) (האמור בפרשת "המקום אשר יבחר ה'"):

תנו רבנן: 'כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה'... 'מנוחה' – זו שילה, 'נחלה' – זו ירושלים... דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: 'מנוחה' – זו ירושלים... ואומר 'זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אֹתִיָּהּ'... (זבחים קיט ע"א).

וביתר ביאור במדרש תהילים (שוחר טוב) על מזמור קל"ב:

רבי שמעון אומר: מנוחה זו ירושלים, וכן הוא אומר 'זאת מנוחתי עדי עד', ואומר 'כי בחר ה' בציון אֹהֶל לְמוֹשֶׁה לו'. ואמאי קרי ליה [ועל שום מה קורא לו] 'מנוחה'? על שם נחת הארון.

דרשה זו תואמת את דברי דוד (שראינום בשיעור הקודם) על מהותו של בית המקדש:

ויקם דויד המלך על רגליו ויאמר: שְׁמְעוּנִי אֲחִי וְעִמִּי! אני עם לבבי לבנות בית מנוחה לארון ברית ה' ולהדם רגלי א-להינו, והכינותי לבנות (דה"א כ"ח, ב).

מדרש שיר השירים רבה מדגיש את השוני בין מנוחת ירושלים לבין המציאות שקדמה לה:

דבר אחר: 'אף ערשנו רעננה' (שיר השירים א', טז) – מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח, כך עד שלא נבנה בית המקדש היתה השכינה מטלטלת ממקום למקום, הדא הוא דכתיב 'ואהיה מתהלך באהל ובמשכן' (שם"ב ז, ו); משנבנה בית המקדש 'זאת מנוחתי עדי עד' (תהילים קל"ב, יד) (שיר השירים רבה פרשה א).

כלומר: מנוחת ירושלים משמעותה הפסקת הטלטולים. שונה היא ירושלים מן המשכן ומן הבמה הגדולה; ירושלים היא 'מנוחה' – מקום קבוע, שלא ישתנה. יותר מכך, מנוחת ירושלים קשורה גם במנוחתם של ישראל, במציאות של שלום והנחה מן האויבים, דבר המתואר אף הוא בפרשת "המקום אשר יבחר ה'":

ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר ה' א-להיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל איביכם מסביב וישבתם בטח. והיה המקום אשר יבחר ה' א-להיכם בו לשכן שמו שם... (דברים י"ב, י-יא).

וכפי שממשיך המדרש בשיר השירים רבה שם:

דבר אחר: 'אף ערשנו רעננה', מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח כך ישראל עד שלא נבנה בית המקדש היו מטלטלין ממקום למקום, 'ויסעו... ויחנו' (במדבר ל"ג), משנבנה בית המקדש 'וישב יהודה וישראל לבטח' (מ"א ה, ה).

4 כמה וכמה מדרשים נוספים מתבססים על ההנחה כי ירושלים קרויה מנוחה. הנה דוגמה אחת: "ומה אתה מקיים 'ודמשק מנוחתו' (זכריה ט', א)? שעתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק, שנאמר 'ודמשק מנוחתו', ואין מנוחה אלא ירושלים, שנאמר 'זאת מנוחתי עדי עד' (תהילים קל"ב, יד)? אמר לו: ומה אתה מקיים 'ונבנתה עיר על תלה'? אמר לו: שאינה עתידה לזוז ממקומה..." (ילקוט שמעוני דברים סימן תשצב).

5 הרמב"ם דן כאן בקביעת המשנה כי ירושלים היא המכונה "נחלה" בפסוק "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר ה' א-להיך נתן לך" (דברים י"ב, ט). ראוי לדון ביחס בין שני המושגים הללו, מנוחה ונחלה. ראינו כבר לעיל את מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון (המובאת בסוגיית הגמרא על משנה זו, בזבחים קיט ע"א) בפירושו של מילים אלו. אך למעשה מובאות בסוגיה שם ארבע דעות תנאים בדבר: "תנו רבנן: 'כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה' – 'מנוחה' זו שילה, 'נחלה' זו ירושלים... דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: 'מנוחה' זו ירושלים, 'נחלה' זו שילה... תנא דבי רבי ישמעאל: זו וזו שילה. רבי שמעון בן יוחי אומר: זו וזו ירושלים" (שם; וראה גם מדרש תהילים מזמור קל"ב). העובדה שחכמים שונים (אגב, מעניין שמובאות כאן שתי דעות שונות בשם רבי שמעון) דורשים את המילים מנוחה ונחלה על ירושלים ושילה בכל האופנים האפשריים מלמדת כי שני המושגים קרובים זה לזה, וכי שניהם מתבטאים בשני המקומות.

בטלה", כלומר: היות שמקור הקדושה הוא השכינה, שהיא מעל הזמן והמקום, גם קדושה זו היא נצחית.⁷

העובדה שהרמב"ם בחר לקרוא להלכות בית המקדש "הלכות בית הבחירה".

בתחילת הלכות בית הבחירה (פ"א ה"ג) כותב הרמב"ם:

סיכום

ניסינו בשיעור זה להוכיח כי הבחירה הא-לוהית הסופית בעיר הייתה בימי שלמה וכי הייתה זו בחירה נצחית ולהראות את המשמעויות של קביעה זו מבחינה מחשבתית והלכתית.

כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן. ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד, ובהר המוריה, שבה נאמר 'ויאמר דויד זה הוא בית ה' הא-להים וזה מזבח לעולה לישראל' (דה"א כ"ב, א), ואומר 'זאת מנוחתי עדי עד' (תהילים קל"ב, יד).

בשיעור הבא נשלים בע"ה את עניין הבחירה בבחינת היחס בין מלכות למקדש ובין בחירת ירושלים לבחירת מלכות בית דוד.

הרמב"ם מתייחס כאן לשתי משמעויות של הבחירה הנצחית בירושלים. משמעות אחת היא שבבניין המקדש בירושלים נאסרו הבמות איסור עולמי – שאין אחריו היתר. פסק זה הוא על סמך המשנה זבחים פ"ד משניות ד-ח, וביחוד המשנה שהובאה לעיל – "באו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר והיא היתה נחלה" (שם מ"ח); וכן על פי המשנה במגילה "קדושת שילה יש אחריה היתר, וקדושת ירושלים אין אחריה היתר" (מגילה פ"א מ"א). איסור הבמות נותר גם לאחר החורבן, מפני שקדושת המקדש בירושלים עומדת לעולם, בהיותה נחלה, וכדבריו בפירוש המשניות שהובאו לעיל. משמעות הלכתית שנייה שמביא הרמב"ם היא שירושלים והר המוריה הם מקום המקדש לדורי דורות, קביעה שיש לה משמעות רבה לגבי המיקום המדויק של מקדש יחזקאל.⁶

ובהלכות בית הבחירה פ"ו הלכות יד-טז כתב:

...ובמה נתקדשה? בקדושה ראשונה שקדשה שלמה, שהוא קידש העזרה וירושלים לשעתן וקידשן לעתיד לבא.

לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה, ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות, שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא.

ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא ובקדושת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות וכיצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא? לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר 'השמותי את מקדשיכם' (ויקרא כ"ו, לב), ואמרו חכמים: אף על פי ששמומין בקדושתן הן עומדים.

קביעת הרמב"ם (וראשונים נוספים) כי ירושלים והמקדש נתקדשו גם לעתיד לבוא, משמעה בעצם שהקדושה אינה תלויה במבנה, אלא היא במקום עצמו. והסיבה לכך – "שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה

כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולרב יצחק לוי, תשס"ה
 עורך: בעז קלוש

בית המדרש הווירטואלי שליד ישיבת הר עציון
 האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>
 האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>

משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
 דוא"ל: office@etzion.org.il

7 מעניין שהרמב"ם אינו מביא את דברי הגמרא ביומא (נד ע"ב) על הקשר בין קודש הקודשים לבריאת העולם, ואף אינו מזכיר כלל את אבן השתייה. מאידך גיסא, הרמב"ם מתאר בהרחבה (הלכות בית הבחירה פ"ב ה"ב) את הקשר בין בריאת האדם ובין המזבח שבהר המוריה: "ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק; והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה; והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל; ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא, ומשם נברא, אמרו חכמים: אדם ממקום כפרתו נברא". מדברי הרמב"ם נראה כי הוא מדגיש דווקא את מקום המזבח, ולא את קודש הקודשים, מפני שקדושתו של מקום המזבח התבטאה לראשונה מתוך יזמה אנושית. לפי זה, הקדושה חלה בעולם כפועל יוצא של מעשי האדם מראשית הבריאה ואילך; כביכול בחר הקב"ה במקום בחירה נצחית מכוח מעשי האדם. כיוון זה תואם את הכיוון שהלכנו בו, כי הבחירה הא-לוהית ב"מקום אשר יבחר ה'" "מביאה בחשבון את הבחירה האנושית.

6 זוהי סוגיה מעניינת, מפני שבתרומת הקודש (ראה ספר יחזקאל פרקים מ"ה ומ"ח) יש מרחק גדול מאוד בין העיר למקדש, וחשוב להגדיר את המיקום של כל אחד מהם. ואכמ"ל.